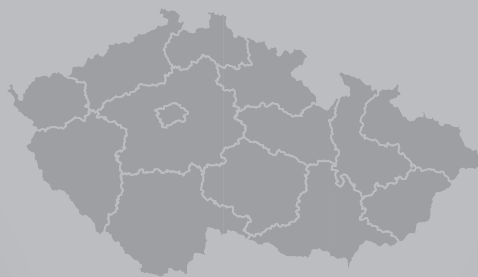

PŘÍRUČKA PRO STUDENTY

**STUDENTSKÉ
VOLBY
2016**

**Jeden svět
na školách**

Vzdělávací program společnosti Člověk v tísni
www.jsns.cz/volby

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

Člověk v tísni, o. p. s.
Šafaříkova 24, 120 00 Praha 2
www.jsns.cz
e-mail: jsns@jsns.cz

Ředitel programu:

Karel Strachota

Editorky:

Ester Pěkná, Jana Toužimská

Autoři textů:

Tatiana Čabáková, Josef Kučera, Luděk Navara, Bára Procházková,
Eva Štásková, Marek Szeles, Erik Tabery, Jaroslav Valůch

Na přípravě publikace se dále podíleli:

Karel Strachota, Linda Šilingerová, Eliška Hutková, Sandra Telenská

Jazyková úprava:

Ema Potužníková, Soňa Čapková

Grafická úprava a sazba: >o< Mowshe

2016 Člověk v tísni, o. p. s.
Všechna práva vyhrazena
ISBN: 978-80-87456-79-8

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

OBSAH

OBSAH

Úvodem 4 <i>(Karel Strachota)</i>	4
Jak uspořádat volby na vaší škole – Pokyny pro volební komisi 5	5
Jak uspořádat volby na vaší škole – Pokyny pro voliče 10	10
Volební systém v České republice 13 <i>(Erik Tabery)</i>	13
Volby do Evropského parlamentu 22 <i>(Zuzana Kasáková)</i>	22
Krajské volby 26 <i>(Bára Procházková, Josef Kučera)</i>	26
Jak založit a udržovat studentskou samosprávu 30 <i>(Marek Szeles)</i>	30
Promítejte filmy 32	32

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

ÚVODEM

ÚVODEM

Několik týdnů před volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 2010 jsme na středních školách poprvé uspořádali „volby nanečisto“. Zvolili jsme pro ně název Studentské volby, následně se konaly ještě čtyřikrát (naposledy v roce 2014 před volbami do Evropského parlamentu) a staly se vlastně již zavedeným projektem.

V souvislosti s letošními podzimními volbami do zastupitelstev krajů proto Studentské volby organizujeme znovu. Metodika bude stejná jako u těch předchozích a stejný je také jejich cíl. **Chceme mladým lidem přiblížit základní principy zastupitelské demokracie, seznámit je s volebním systémem, vést je k aktivnímu, zodpovědnému a sebevědomému občanství.** Nezávislé výzkumy přitom ukazují, že Studentské volby také zvyšují účast mladých lidí ve skutečných volbách.

Již od prvního ročníku nabízíme školám informační materiály a modelové aktivity, kterých mohou vyučující se studenty využít přímo v hodinách, například při přípravě na Studentské volby. Nejinak je tomu i letos, navíc přidáváme tři dokumentární filmy, které se zabývají právě tématy voleb, předvolebních kampaní, formování politických preferencí atd.

Stejně jako v minulosti zveřejníme i v případě Studentských krajských voleb 2016 celkové výsledky ze všech zapojených škol. Politiky, médií ani širokou veřejností by neměly být přeceňovány, ale ani přehlíženy. Jsou specifickou výpovědí o nejmladší generaci, vypovídají o jejich názorech a postojích.

Věříme, že volby na vaší škole zdárně proběhnou a děkujeme všem, kteří k tomu přispějí.

Za tým projektu Studentské volby

Karel Strachota

ředitel vzdělávacího programu Jeden svět na školách

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

JAK USPOŘÁDAT VOLBY NA VAŠÍ ŠKOLE – POKYNY PRO VOLEBNÍ KOMISI

JAK USPOŘÁDAT VOLBY NA VAŠÍ ŠKOLE – POKYNY PRO VOLEBNÍ KOMISI

Studentské volby na školách organizuje tříčlenná studentská volební komise. Volební komise působí s podporou svého pedagoga, tzv. školního garanta voleb.

1. Sestavte tříčlennou studentskou volební komisi.
2. Na přípravě Studentských voleb **spolupracujte s garantem voleb**. V jakékoliv fázi organizace voleb jej neváhejte oslovit; garanta také průběžně informujte o tom, jak přípravy probíhají. **Nemějte obavy požádat o pomoc rovněž další pedagogy a své spolužáky.**
3. Ve spolupráci s garantem a s vedením školy **připravte seznamy voličů. Oprávněnými voliči jsou studenti školy starší 15 let.** Voleb se mohou zúčastnit jen studenti vaší školy.
Pro účely Studentských voleb rozlišujte mezi těmito třemi typy škol:

- Střední odborná škola (SOŠ)
- Střední odborné učiliště (SOU)
- Gymnázium

Pokud je ve vaší škole sdruženo více typů vzdělávání (např. střední odborná škola – SOŠ – a střední odborné učiliště – SOU), připravte si seznamy voličů z každého **zvlášť**. Zajistěte, aby byly také hlasovací lístky od studentů jednotlivých typů škol odevzdány odděleně (tzn. do různých uren) a výsledky pak rovněž spočítejte a odešlete odděleně.

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

JAK USPOŘÁDAT VOLBY NA VAŠÍ ŠKOLE – POKYNY PRO VOLEBNÍ KOMISI

Pokud si nejste jisti, které z typů vzdělávání jsou na vaší škole zastoupeny, poradte se se svým garantem Studentských voleb.

4. Na seznamu voličů uveďte pouze **jména a příjmení oprávněných voličů**. Doporučujeme je abecedně seřadit podle příjmení pro zjednodušení jejich vyhledávání při samotných volbách. Seznamy musejí být vtištěny na papíře.
Seznam voličů použijte pro kontrolu samotného aktu volby; ihned po provedení sčítání volebních lístků jej zlikvidujte. Další proces zpracování výsledků voleb už bude zcela anonymní.
5. Připravte volební místnost (o tom, jak má volební místnost vypadat, se můžete poradit se svým garantem). Ve volební místnosti musí být:
 - **prostor pro úpravu hlasovacích lístků** oddělený tak, aby byla zajištěna tajnost hlasování, tj. nejlépe plenta, za kterou budou voliči označovat svůj hlasovací lístek (v případě větších škol připravte plenty alespoň dvě, zajistíte tak hladší průběh voleb bez delšího čekání);
 - **stolek za plentou** (s psacími potřebami);
 - **volební urna** – neprůhledná, po dobu voleb pevně uzavřená a „zapečetěná“, umístěná mimo plenty a v dohledu volební komise; urnu vyrobte nebo zajistíte ve spolupráci s garantem (některým školám se v minulosti osvědčilo o zapůjčení urny požádat **obecní úřad**); **pokud je ve vaší škole sdruženo více typů vzdělávání, připravte potřebné množství uren** (např. jednu pro SOŠ a druhou pro SOU) a **označte je** tak, aby bylo studentům zřejmé, do které z uren mají odevzdat lístek;
 - **místo k sezení pro volební komisi** (doporučujeme židle a stoly, na které lze přehledně umístit seznamy voličů).
6. **Volební místnost zřetelně označte.** Pro snazší orientaci voličů můžete cestu vyznačit pomocí směrovek.
7. **Hlasovací lístky** obdržíte poštou před konáním Studentských voleb. Obsahují **seznam** všech politických stran, politických hnutí a koalic, které kandidují v krajských volbách 2016. Studenti, kteří budou hlasovat na území Hlavního města Prahy, kde řádné volby neprobíhají, budou mít k dispozici hlasovací lístky s kandidátkami Středočeského kraje. Každé z kandidujících uskupení má na hlasovacím lístku **číslo, které pro něj vylosuje Státní volební komise.**

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

JAK USPOŘÁDAT VOLBY NA VAŠÍ ŠKOLE – POKYNY PRO VOLEBNÍ KOMISI

8. Ve volební místnosti musejí být po celou dobu konání voleb přítomni **alespoň dva členové volební komise**.
9. **Volič** po příchodu do volební místnosti **sdělí volební komisi své jméno**. Vy jako volební komise přiměřeným způsobem **ověříte totožnost voliče** (např. dotazem na jméno a příjmení). **Jméno zřetelně označíte ve svém seznamu a vydáte voliči jeden hlasovací lístek**. Při řádných volbách se voliči prokazují občanskými průkazy nebo cestovními pasy, ve Studentských volbách prokázání totožnosti těmito ani jinými doklady z praktických důvodů není vyžadováno. Jméno může také dosvědčit jiný spolužák, pedagog apod.
10. **Je nepřípustné používat jiné než originální hlasovací lístky určené pro projekt** Studentské volby 2016, které obdržíte poštou.
11. Za plentou volič zakroužkuje v hlasovacím lístku číslo politické strany, kterou volí. Může **zakroužkovat číslo pouze jednoho subjektu** (politické strany, politického hnutí nebo koalice), jinak je lístek neplatný (viz níže).
12. Za plentou smí být **vždy pouze jeden volič**.
13. Volič vhodí před komisí svůj hlasovací lístek do volební urny. **Pokud je ve vaší škole sdruženo více typů vzdělávání**, ujistěte se, že každý student vhaduje hlasovací lístek do správné urny.
14. Po ukončení voleb vy jako volební komise **nejprve sečtete všechny hlasovací lístky**, které byly odevzdány. Počet **odevzdaných hlasů** by měl odpovídat počtu zúčastněných voličů vyznačených v seznamu voličů. **Pokud je ve vaší škole sdruženo více typů vzdělávání**, sčítání lístků proveďte pro každý zvlášť.

7

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

JAK USPOŘÁDAT VOLBY NA VAŠÍ ŠKOLE – POKYNY PRO VOLEBNÍ KOMISI

15. Toto sčítání opakujte dvakrát.

16. Poté vyřadte neplatné lístky. **Hlasovací lístek je neplatný**, jestliže:

- je zakroužkováno více politických stran, politických hnutí a koalic;
- není zakroužkována žádná politická strana, politické hnutí či koalice;
- politická strana, politické hnutí či koalice jsou označeny jinak než zakroužkováním čísla (např. podtržením či zakroužkováním celého názvu subjektu)
- z hlasovacího lístku není zřetelné, který subjekt je zakroužkován;
- text na hlasovacím lístku je přeškrtnán, přepsán, dopsán nebo jinak upraven;
- hlasovací lístek je přetržený.

17. **Platné hlasovací lístky rozdělte na hromádky** podle označených politických stran, politických hnutí nebo koalic. Poté **spočítejte množství lístků v jednotlivých hromádkách**, a získáte tak počty hlasů udělených jednotlivým politickým stranám, politickým hnutím a koalicím.

18. Toto sčítání opakujte dvakrát.

19. Sečtením hlasů udělených všem politickým stranám získáte celkový počet **platných hlasů**.

20. **Po sečtení hlasů** udělených jednotlivým politickým stranám, politickým hnutím a koalicím **zašle pedagog (garant) výsledky hlasování sociologické agentuře pod unikátním přístupovým kódem školy, který obdrží od pořadatele Studentských voleb před volbami**. Garant bude postupovat podle pokynů zasláných pouze zaregistrovaným školám. **Pokud je ve vaší škole sdruženo více typů vzdělávání**, garant podle instrukcí odevzdá výsledky zvlášť.

Výsledky je nutné odeslat ke zpracování druhý den voleb, nejpozději do 14.00 hod.

Použité i nepoužité volební lístky po proběhnutí voleb zlikvidujte.

Po ukončení voleb uveďte volební místnost a ostatní využívané prostory do původního stavu (odstraňte plakáty, plenty, uspořádejte lavice a židle apod.).

Zveřejnění výsledků a zachování mlčenlivosti

Výsledky voleb na konkrétní škole garant voleb předá pouze sociologické agentuře, která zpracuje celkové výsledky Studentských voleb 2016 a předá je společnosti Člověk v tísni. Studentská volební komise a pedagog (garant) mají jako jediní přístup k výsledkům Studentských voleb na vaší škole. Je na rozhodnutí vedení každé školy, zda výsledky voleb na své škole uveřejní, či nikoliv. Studentská volební komise a pedagog (garant) musejí toto

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

JAK USPOŘÁDAT VOLBY NA VAŠÍ ŠKOLE – POKYNY PRO VOLEBNÍ KOMISI

rozhodnutí respektovat a v případě, že se vedení školy rozhodne výsledky voleb nezveřejnit, jsou povinni zachovat mlčenlivost.

Výsledky voleb a jejich prezentace

Celkové výsledky Studentských voleb 2016, zpracované spolupracující nezávislou sociologickou agenturou, **zveřejníme** druhý den konání voleb **ve večerních hodinách nebo následující den ráno** na webových stránkách programu Jeden svět na školách www.jsns.cz/volby a na stránkách společnosti Člověk v tísni www.clovekvtsni.cz.

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

JAK USPOŘÁDAT VOLBY NA VAŠÍ ŠKOLE – POKYNY PRO VOLIČE

JAK USPOŘÁDAT VOLBY NA VAŠÍ ŠKOLE – POKYNY PRO VOLIČE

1. Účast škol i studentů ve Studentských volbách 2016 je **dobrovolná**. Každý volič hlasuje osobně, zastoupení není přípustné.
2. Ve Studentských volbách 2016 mohou volit **pouze studenti příslušné školy starší 15 let**.
3. U voleb studentská komise přiměřeným způsobem **ověří totožnost voliče** (ve Studentských volbách se totožnost voliče ověřuje pouze dotazem na jméno a příjmení. V případě pochybností postačí například svědectví spolužáka nebo pedagoga.)
Při řádných volbách se voliči prokazují občanskými průkazy nebo cestovními pasy, ve Studentských volbách prokázání totožnosti těmito ani jinými doklady z praktických důvodů není vyžadováno.
4. Volič obdrží od volební komise **jeden hlasovací lístek** a volební komise si jeho účast **zaznamená do seznamu voličů**. Každý volič smí hlasovat pouze jednou.
Seznam voličů bude použit pouze školou pro kontrolu samotného aktu volby, ihned po provedení sčítání volebních lístků bude volební komisi zlikvidován. Škola seznam dále nikomu nepředává ani s ním jinak nepracuje. Další proces zpracování výsledků voleb už bude zcela anonymní.
5. S hlasovacím lístkem vstoupí volič **do prostoru určeného k úpravě hlasovacích lístků** odděleného tak, aby byla zajištěna tajnost hlasování.

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

JAK USPOŘÁDAT VOLBY NA VAŠÍ ŠKOLE – POKYNY PRO VOLIČE

6. Na hlasovacím lístku volič **zřetelně zakroužkuje číslo politické strany, politického hnutí či koalice, kterou volí**. Zakroužkujte číslo **pouze jednoho subjektu**.
Každé z těchto uskupení má na hlasovacím lístku **číslo, které pro něj vylosovala Státní volební komise**.
7. **Hlasovací lístek je neplatný**, jestliže:
 - je zakroužkováno více politických stran, politických hnutí a koalic;
 - není zakroužkována žádná politická strana, politické hnutí či koalice;
 - politická strana, politické hnutí či koalice jsou označeny jinak než zakroužkováním čísla (např. podtržením či zakroužkováním celého názvu subjektu);
 - z hlasovacího lístku není zřetelné, který subjekt je zakroužkován;
 - text na hlasovacím lístku je přeškrtnán, přepsán, dopsán nebo jinak upraven;
 - hlasovací lístek je přetřžený.
8. Poté, co volič **v prostoru určeném pro úpravu hlasovacího lístku zakroužkuje** číslo politické strany, politického hnutí či koalice, kterou volí, **přehne hlasovací lístek** tak, aby nebyla jeho volba vidět a zůstala tajná.

9. **Hlasovací lístek volič vloží před volební komisí do volební schránky (urny)**. Pokud je ve škole sdruženo více typů vzdělávání (např. střední odborná škola a střední odborné učiliště), volič se ujistí, že vhazuje lístek do správné urny. O této skutečnosti voliče informuje studentská volební komise.

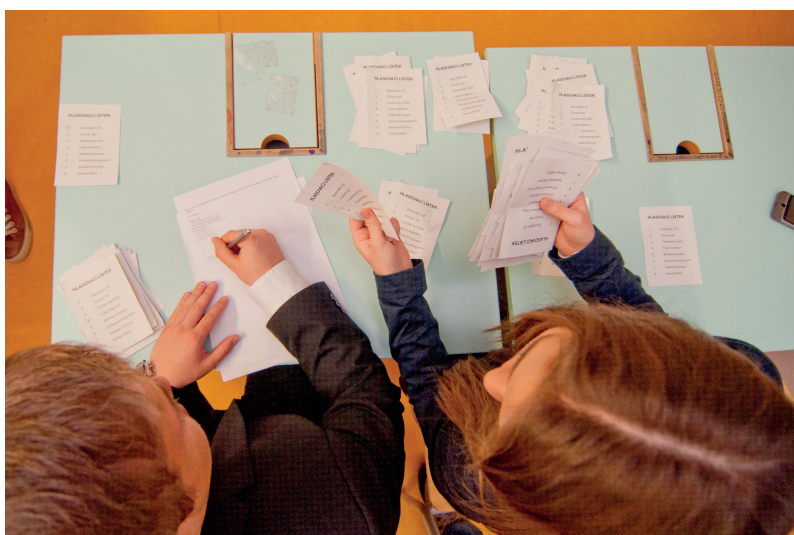
Výsledky voleb, jejich prezentace a otázka mlčenlivosti

Celkové výsledky Studentských voleb 2016 budou zveřejněny druhý den konání voleb **ve večerních hodinách nebo následující den ráno** na webových stránkách programu Jeden svět na školách www.jsns.cz/volby a na stránkách společnosti Člověk v tísni www.clovekvtisni.cz.

Prezentace volebních výsledků vaší školy závisí na rozhodnutí vedení školy.

Výsledky voleb na konkrétní škole předá garant voleb pouze sociologické agentuře, která zpracuje celkové výsledky Studentských voleb 2016 a předá je společnosti Člověk v tísni.

Studentská volební komise a pedagog (garant), kteří budou mít jako jediní přístup k výsledkům Studentských voleb na vaší škole, **jsou povinni zachovat mlčenlivost** ohledně jejich výsledků, pokud tak rozhodne **vedení školy**.

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

VOLEBNÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE

VOLEBNÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE

Erik Tabery

Čtete si o nich v novinách, díváme se na ně v televizi, posloucháme je v rádiu – politici jsou zkrátka všude. A i ten, kdo se o politiku nezajímá, na ně dříve nebo později narazí. Jak se ale ti lidé do té politiky dostali? A jak je mohou ovlivnit?

Volby v ČR

- Komunální volby do zastupitelstva obce
- Krajské volby do zastupitelstva krajů
- Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR
- Volby do Senátu Parlamentu ČR
- Prezidentské volby

KOMUNÁLNÍ VOLBY – volby do zastupitelstva obce

Když se člověku v jeho okolí něco nelíbí (třeba chybí přechod přes silnici, je málo zeleně, nedostatek hřišť apod.), může požadovat změnu. Na městských či obecních úřadech sedí politici, kteří mají za úkol dobře spravovat právě naše okolí. Jsou našimi zaměstnanci, protože jsou placeni z daní, které odvádíme.

Zastupitele mohou volit všichni od 18 let. Ve stejném věku mohou občané i sami kandidovat do obecního zastupitelstva. Musejí ale předtím vstoupit do nějaké politické strany nebo si nějakou založit či vytvořit sdružení nezávislých kandidátů.

Pakliže se vydají cestou založení nové strany, musejí nejdříve sehnat tisíc podpisů, aby je ministerstvo vnitra zaregistrovalo. Sdružení nezávislých kandidátů to má snazší, protože podpisy shánět nemusí.

Od vstupu ČR do Evropské unie platí, že právo volit a být voleni mají v komunálních volbách i lidé, kteří tu žijí, ale přitom jsou stále občany některé z členských zemí EU.

Těm, kteří jsou zvoleni (jejich mandát trvá čtyři roky), se říká zastupitelé a tvoří zastupitelstvo. Z něj pak vzniká něco jako obecní vláda, které se říká rada. Ta si ze svých řad zvolí starostu, ve větších městech pak volí primátora. Zasedání zastupitelstva jsou přístupná veřejnosti, která může předkládat své požadavky. Mnohdy však zastupitelé či radní nechtějí jednotlivce vyslyšet, a proto se pak lidé spojují do různých skupin a občanských sdružení. Čím více lidí přesvědčíte o své myšlence, tím máte větší šanci, že ji prosadíte.

KRAJSKÉ VOLBY – volby do zastupitelstva krajů

Obce, městské části a města jsou nejmenšími jednotkami samosprávy u nás. Tak jako se od sebe liší obce, liší se od sebe i jednotlivé regiony. Rozdíly jsou často dány historicky, přítomností průmyslu či naopak přírodního bohatství. Tato specifika je třeba respektovat a přihlížet k nim. Proto je Česká republika rozdělena na 14 krajů, mezi něž se řadí i hlavní město Praha.

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

VOLEBNÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE

Kraje jsou tu zejména od toho, aby o všem nerozhodovalo jedno centrum. Hlavní město je vzdálené od některých míst i několik stovek kilometrů a mnohdy je i stejně vzdálené od problémů tamních lidí.

Každý kraj má proto své sídelní město, kde také zasedá krajské zastupitelstvo. Do něj, stejně jako u obecních voleb, mohou volit a být voleni lidé, kteří dosáhli 18 let.

Volič má v krajských volbách možnost použít čtyři preferenční hlasy. To znamená, že když chcete volit stranu XY a nejvíce se vám líbí kandidát, který má pořadové číslo deset, můžete jej zakroužkovat. Tím jej posouváte na žebříčku výše. Pakliže kandidát získá takový počet preferenčních hlasů, který činí nejméně 10 % z celkového počtu hlasů odevzdaných pro jeho stranu v rámci kraje, případně mandát přednostně jemu.

V obcích, kde podle posledního sčítání lidu žije více než 10% obyvatel hlásících se k jiné národnosti než české, zařídí místní zastupitelstvo informace o volbách i v jazyce této menšiny.

Aby se strana či uskupení dostaly do krajského zastupitelstva, musí získat nejméně 5 % hlasů. Mandát zastupitele trvá čtyři roky.

Stejně jako u obcí i v krajích ze zastupitelstva vznikne krajská rada, ta si pak volí představitele kraje – hejtmana. Rady krajů vznikají na základě politických dohod zvolených stran. Zastupitelstva krajů mohou rovněž předkládat návrhy zákonů Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

Mapa krajů České republiky

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

VOLEBNÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE

PARLAMENTNÍ VOLBY

A) VOLBY DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY

Největší politický vliv na utváření podoby české společnosti má Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, která přijímá zákony, vyslovuje důvěru vládě, může také zřizovat vyšetřovací komise a volí členy mediálních rad.

Zasedání Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

Voliči

Ve sněmovně zasedá 200 poslanců, které volí lidé starší 18 let. Každý občan způsobilý volit dostane před volbami domů hlasovací lístky, se kterými pak v den voleb zamíří na volební okrsek, jenž je většinou nedaaleko od jeho domova. Pakliže ale dopředu ví, že nebude v místě svého trvalého bydliště (čeká ho dovolená, pracovní či studijní povinnosti v jiném kraji apod.), může si zařídit tzv. volební průkaz. Potom volí tam, kde se zrovna v čase voleb nachází. Dnes už je dokonce možné takto hlasovat ze zahraničí.

Jsou mezi námi pochopitelně i lidé, kteří jsou sice doma, ale jsou dlouhodobě nemocní anebo v pokročilém věku, což jim brání opustit dům. Ti se pak mohou nahlásit místním úřadům, které za nimi vyšlou zástupce volební komise, aby mohli volit. Také lidé dlouhodobě hospitalizovaní v nemocnicích či sanatoriích si mohou zažádat o zápis do tzv. zvláštního seznamu voličů. O této možnosti by měli být informováni správou zařízení. Ten, kdo ví, že v čase voleb bude v nemocnici kvůli krátkodobé hospitalizaci, musí zažádat o voličský průkaz.

Každý volič má právo udělit dva preferenční hlasy (tedy o dva méně než v krajských volbách). Pokud nějaký kandidát získá nejméně 5 % z celkového počtu hlasů odevzdaných pro jeho stranu v rámci volebního kraje, připadne mandát přednostně právě jemu.

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

VOLEBNÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE

Kandidáti a strany

Kandidovat mohou lidé starší 21 let. Mandát poslance trvá čtyři roky. Kandidátky sestavují politické strany, hnutí nebo koalice, a to na základě tzv. primárek. Každá strana má jiná pravidla, ale obecně platí, že se vybírá podle popularity v jednotlivých krajích. Na přední místa kandidátek se pak většinou vybírají ti nejznámější politici.

Strany, které chtějí kandidovat, musejí v každém volebním kraji složit tzv. kauci, a to ve výši 15 tisíc korun. Tato částka se pak použije na náklady spojené s volbami.

Volební obvody ve volbách do sněmovny kopírují hranice krajů. Takže kandidátka v Jihomoravském kraji se odlišuje například od kraje Vysočina či Jihočeského kraje. Počet mandátů (poslaneckých křesel) za jednotlivé obvody se vypočítává podle volební účasti v každém z krajů – jinými slovy, čím více voličů, tím více křesel pro kraj.

Počty mandátů za jednotlivé kraje po volbách v roce 2013

Hlavní město Praha	24 mandátů
Středočeský kraj	25 mandátů
Jihočeský kraj	12 mandátů
Plzeňský kraj	11 mandátů
Karlovarský kraj	5 mandátů
Ústecký kraj	14 mandátů
Liberecký kraj	8 mandátů
Královéhradecký kraj	11 mandátů
Pardubický kraj	10 mandátů
Kraj Vysočina	11 mandátů
Jihomoravský kraj	23 mandátů
Olomoucký kraj	12 mandátů
Zlínský kraj	12 mandátů
Moravskoslezský kraj	22 mandátů
Celkem	200 mandátů

Do Poslanecké sněmovny zamíří to politické uskupení, které celkově překročí 5 % hlasů. Kandidující koalice to mají těžší, protože ty musejí získat 5 % hlasů za každou stranu, která je tvoří. Takže kdyby kandidovaly čtyři strany spojené koalicí, musely by ve volbách získat nejméně 20 % hlasů.

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

VOLEBNÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE

Postavení a práce poslance

Poslanec má v Poslanecké sněmovně pravomoc předkládat návrhy zákonů či pozměňovací návrhy k zákonům, se kterými přišli ostatní. Stává se také členem některého z výborů sněmovny – ty probírají novely zákonů, které jim tematicky přísluší. Jinými slovy například v zahraničním výboru poslanci probírají vše, co souvisí s naší zahraniční politikou.

Výbory v Poslanecké sněmovně

- Hospodářský výbor
- Kontrolní výbor
- Mandátový a imunitní výbor
- Organizační výbor
- Petiční výbor
- Rozpočtový výbor
- Ústavně právní výbor
- Volební výbor
- Výbor pro bezpečnost
- Výbor pro evropské záležitosti
- Výbor pro obranu
- Výbor pro sociální politiku
- Výbor pro veřejnou správu a regionální rozvoj
- Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
- Výbor pro zdravotnictví
- Výbor pro životní prostředí
- Zahraniční výbor
- Zemědělský výbor

Zákonodárci (tedy i senátoři) dostávají ze státního rozpočtu peníze na asistenty a také na vytváření analýz, které jim pomáhají porozumět tématům, o nichž hlasují. Každá strana si vytváří týmy expertů – ti radí poslancům s otázkami, které nejsou jejich doménou. Častým původním povoláním zákonodárců je například advokacie. Dá se předpokládat, že právník toho nebude vědět moc třeba o zdravotnictví, takže potřebuje odbornou pomoc, aby mohl odpovědně hlasovat.

Každý z členů Parlamentu ČR je chráněn tzv. imunitou. V Česku je nebývale široká, takže když se poslanec (či senátor) dopustí nějakého přestupku či je podezřelý ze spáchání trestného činu, musí s jeho vydáním policii souhlasit většina sněmovny. V západních demokraciích se imunita vztahuje většinou pouze na verbální vyjádření pronesená na území parlamentu. Tím má být zachována svoboda projevu zákonodárců.

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

VOLEBNÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE

Co je vlastně poměrný a většinový systém?

V prvním případě jde o to, že složení sněmovny odráží proporcí hlasů, které strany získaly ve volbách. Má tedy výhodu v tom, že přesněji kopíruje názory ve společnosti. Čistý poměrný systém ale v Česku neexistuje, protože je tu pětiprocentní hranice pro vstup do sněmovny. Tato pojistka je do jisté míry diskriminační, na druhé straně brání přílišné roztržiténosti sněmovny, ale i průniku nesystémových či okrajových stran do Parlamentu ČR.

Naproti tomu většinový systém u nás funguje pro volby do Senátu; má menší obvody, za které se do sněmovny dostává jeden zákonodárce nebo jen malý počet zákonodárců. Systém je buď jednokolový, nebo dvoukolový. V prvním případě se stává zákonodárcem ten, kdo získal nadpoloviční většinu hlasů. V druhém případě postupují dva kandidáti s největším počtem volebních preferencí do dalšího kola a pak se mezi nimi rozhoduje. Tento systém má tu výhodu, že díky omezenému počtu kandidátů se volič může mnohem lépe orientovat v tom, kdo je jaká osobnost. Voliči jsou však zároveň často nuceni vybírat menší zlo, například stojí-li proti sobě jim ne zcela blízký zástupce demokratické strany a zástupce extremistů.

B) VOLBY DO SENÁTU

V Česku máme dvoukomorový Parlament, který tvoří Poslanecká sněmovna a Senát (v sousedním Slovensku mají jen jednu komoru). Senát tvoří 81 senátorů, kteří jsou voleni na šest let. Každé dva roky se konají volby ve třetině volebních obvodů a na rozdíl od voleb sněmovny se v nich volí většinovým systémem (viz rámeček). Tento na první pohled netradiční způsob je ve skutečnosti dobře promyšleným systémem. Dvě parlamentní komory fungují jako demokratická pojistka, respektive jako prostředek vyrovnávání moci v zemi.

Když to velmi zjednodušíme, tak zatímco v Poslanecké sněmovně se uplatňuje především stranický pohled, v Senátu je přístup osobnější. Je to dáno i tím, že voliči ve svém obvodu vybírají do horní komory Parlamentu ČR jednu konkrétní osobnost. Také z toho důvodu je v Senátu více politiků, které nenominovala žádná ze známých stran. I minulost proto ukázala, že v horní komoře Parlamentu nevládnou takové emoce jako v Poslanecké sněmovně.

A protože Senát po Poslanecké sněmovně schvaluje návrhy zákonů, často funguje také jako korektiv. A to jak v záležitostech praktických (opravuje chyby, kterých si sněmovna nevšimla), tak i v politických (občas se stane, že sněmovna schválí něco pod tlakem okolností, ale Senát to vetuje).

Senát je přesto slabší komorou než sněmovna. Například nehlasuje o důvěře vládě či o státním rozpočtu. Když Senát zamítne nějaký návrh, který přišel ze sněmovny, mohou ho poslanci většinou svých hlasů (zapotřebí je tedy 101 poslanců) přehlasovat. Nepřehlasovatelný je Senát při projednávání ústavních zákonů nebo například při změnách volebních pravidel.

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

VOLEBNÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE

Zasedání Senátu Parlamentu České republiky

Senát má i specifické pravomoci, kterými nedisponuje sněmovna.

Příklady pravomocí Senátu

- Souhlasu Senátu je zapotřebí při jmenování soudců Ústavního soudu ČR.
- Pouze Senát může podat Ústavnímu soudu ČR žalobu na prezidenta republiky pro velezradu.
- Předkládá prezidentu republiky návrhy na propůjčení nebo udělení státních vyznamenání.
- Navrhuje Poslanecké sněmovně dva kandidáty na funkci veřejného ochránce práv a dva kandidáty na funkci jeho zástupce.
- Navrhuje prezidentu republiky kandidáty na funkci předsedy a inspektorů Úřadu pro ochranu osobních údajů.

Dojde-li k rozpuštění Poslanecké sněmovny, přísluší Senátu přijímat zákonná opatření ve věcech, které nesnesou odkladu a vyžadovaly by jinak přijetí zákona.

Přestože je Senát veřejností často vnímán jako zbytečný, odborníci se shodují, že naopak svůj význam obhájil.

Kandidáti do Senátu a voliči

Kandidovat do Senátu mohou lidé, kteří jsou starší 40 let. Jak už bylo řečeno, může kandidovat i člověk, který není členem žádné strany a ani jí není nominován. Tento nezávislý kandidát ale musí v obvodě, kde aspiruje na senátorské křeslo, sesbírat 1000 podpisů, aby byl k volbám vůbec připuštěn. Každý adept pak musí složit kauci ve výši 20 tisíc korun, která se mu vrátí, pokud získá aspoň 6% hlasů. Volit smějí ti, kteří dovršili 18 let. Volby pak probíhají dvoukolově. Počet kandidátů, kteří se mohou přihlásit do prvního kola voleb, není omezen, ale do druhého kola postupují jen

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

VOLEBNÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE

dva s nejvyšším počtem hlasů. Pokud se někomu podaří už v prvním kole získat nadpoloviční většinu hlasů, pak je zvolen hned.

PREZIDENTSKÉ VOLBY

Dosavadní nepřímou volbu prezidenta, během níž byl prezident volen prostřednictvím Parlamentu ČR, nahradila přímá volba. Hlavu státu tak mají poprvé v historii možnost volit přímo občané. Prezident nemůže být zvolen na více než dvě volební období, přičemž jedno trvá pět let. Prezidentem se může stát každý, kdo dosáhl 40 let.

Prezidentské kandidáty může navrhnout skupina nejméně 20 poslanců nebo 10 senátorů. Stejně právo mají i plnoletí občané, kteří také mohou navrhnout kandidáty. Jejich návrh ale musí podpořit petice s nejméně 50 tisíci podpisy. Volit pak může v tajné volbě každý občan starší 18 let. Pokud některý kandidát získá už v prvním kole nadpoloviční většinu hlasů, vítězí. Pakliže ale nikdo takový počet hlasů nezíská, musí se do 14 dnů konat druhé kolo volby, do kterého postoupí dva nejúspěšnější kandidáti. Prezidentem se stává ten, který získá více hlasů.

Prezident Václav Havel během oslav výročí 17. listopadu v roce 2009

Pravomoci prezidenta

Byť je hlava státu vnímána především reprezentativně (ostatně podle Ústavy ČR zastupuje republiku navenek), má i celou řadu pravomocí. Důležitou roli například sehrává těsně po volbách do Poslanecké sněmovny. Je to on, kdo pověřuje vítěze voleb sestavením vlády a pak jmenuje předsedu vlády a jeho ministry. V povolebním čase je hlava státu vůbec významná, stává se tak trochu moderátorem debat a v čase vášní může být důležitým svorníkem. Takhle například Václav Havel v roce 1996 vyřešil povolební krizi, kdy nebylo možné sestavit většinovou vládu. To on zprostředkoval dohodu mezi levicí a pravicí, která pak umožnila uklidnit situaci. Prezident má také významné tzv. jmenovací pravomoci. Vybírá členy do naší nejdůležitější soudní instituce, Ústavního soudu. Jeho návrhy ale

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

VOLEBNÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE

musí posvětit i Senát. Hlava státu rovněž jmenuje členy Bankovní rady České národní banky.

Prezident má pravomoc vetovat zákony. Pokud se tak stane, může ho sněmovna přehlasovat. K tomu ale potřebuje nejméně 101 hlasů (z 200). Hlava státu nemůže vetovat zákony, které mění Ústavu.

Hlava státu má řadu pravomocí. Mimo jiné:

- svolává zasedání Poslanecké sněmovny;
- rozpouští Poslaneckou sněmovnu;
- jmenuje ze soudců předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu ČR;
- odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem, nařizuje, aby se nezačalo trestní řízení, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo, zahazuje odsouzení;
- podepisuje zákony;
- jmenuje prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu;
- sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy, sjednávání mezinárodních smluv může přenést také na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy;
- je vrchním velitelem ozbrojených sil;
- vyhlašuje volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu;
- jmenuje a povyšuje generály;
- jmenuje soudce;
- má právo udělovat amnestii.

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

VOLBY DO EVROPSKÉHO PARLAMENTU

VOLBY DO EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Zuzana Kasáková

Protože Česká republika je členem Evropské unie, jednou za pět let volí občané své zástupce i do Evropského parlamentu.

Evropský parlament (EP) je jedním ze stálých orgánů Evropské unie (EU). Reprezentuje zájmy občanů EU, kteří volí jeho členy v přímých volbách. Je tak orgánem, který v institucionálním rámci EU představuje základní demokratický prvek. Evropský parlament své aktivity vykonává zejména v Bruselu, ale také ve Štrasburku a v Lucemburku.

Budova Evropského parlamentu ve Štrasburku

Jaké má Evropský parlament pravomoci?

V průběhu evropského integračního procesu se postavení Evropského parlamentu významně proměnilo. Zatímco na počátku 50. let, kdy byly položeny základy dnešní Evropské unie, měl pouze kontrolní funkci, dnes mu jeho pravomoci umožňují se zásadním způsobem účastnit rozhodovacího procesu EU a ovlivňovat jej. Pravomoci Evropského parlamentu lze rozdělit na legislativní, rozpočtové, kontrolní a jmenovací.

Legislativní pravomoci

V oblasti legislativního procesu zůstává role EP limitována. Evropský parlament není oprávněn iniciovat přijetí legislativního aktu, čímž se liší od národních parlamentů. Toto pravidlo bylo zmírněno Maastrichtskou smlouvou z roku 1993, která Parlamentu přiznala právo požádat Evropskou komisi o předložení legislativního návrhu, pokud jeho schválení považuje EP za nutný pro implementaci smluv.

Význam EP v procesu schvalování evropské legislativy se odvíjí rovněž od konkrétních politik (témat), která jsou projednávána. V oblasti rovných příležitostí, volného pohybu pracovníků či justiční spolupráce v trestních věcech se uplatňuje tzv. řádný legislativní postup, ve kterém EP spolupracuje s Radou EU. Obě instituce se tedy musejí na návrhu legislativního aktu shodnout. Pokud se tak nestane, návrh není přijat.

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

VOLBY DO EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Další procedurou schvalování legislativních aktů je tzv. zvláštní legislativní postup. Ten se od předchozího mechanismu liší tím, že Parlament normu neschvaluje, ale buď pouze může vyjádřit svůj postoj (konzultuje) nebo je vyžadován jeho souhlas (v tomto případě EP s předloženou normou souhlasí nebo vyjadřuje zamítavé stanovisko, neovlivňuje ale její obsah). Zapojení EP formou konzultace je požadováno například u harmonizace nepřímých daní a vnitřního trhu. Souhlas je vyžadován kupříkladu při schvalování antidiskriminačních opatření, víceletého finančního rámce či v otázce dohody o podmínkách vystoupení členské země z Evropské unie.

Rozpočtové pravomoci

V otázce rozpočtu má Evropský parlament od přijetí Lisabonské smlouvy v roce 2009 právo ovlivňovat celý rozpočet Unie, nikoli pouze nepovinné výdaje (například výdaje na udržitelný rozvoj), jak tomu bylo dříve. Tato změna představuje jednu z oblastí, ve kterých Lisabonská smlouva posílila pravomoci této přímo volené instituce. Od 70. let 20. století má EP pravomoc odmítnout rozpočet jako celek. Souhlas s rozpočtem musí svým podpisem stvrdit předseda Evropského parlamentu. Pokud by tak odmítl učinit, rozpočet by nevstoupil v platnost. Tato pravomoc dává do rukou Evropského parlamentu důležitý vyjednávací potenciál, který EP umí obratně využít.

Kontrolní a jmenovací pravomoci

Poslední okruh kompetencí se týká oblasti kontroly a jmenování. Nejsilnější pravomoci v této oblasti získal Evropský parlament vůči Komisi. Parlament je oprávněn volit předsedu Evropské komise, na druhé straně jej ale nemůže odvolat. Komisi schvaluje jako celek, přičemž se zde uplatňuje neformálně zakotvená procedura slyšení, která EP dává možnost složení Komise ovlivnit. Evropský parlament může také Komisi jako celku, nikoli jednotlivým komisařům, vyslovit nedůvěru. Slyšení Parlament uplatňuje také vůči prezidentu a členům Výkonné rady Evropské centrální banky a kandidátům na funkci v Účetním dvoře. Za účelem větší demokratické kontroly aktivit Evropské komise bylo Parlamentu přisouzeno schvalovat všeobecnou zprávu o její činnosti včetně práva udělit Komisi absolutorium za plnění rozpočtu. Zároveň získal EP právo jednotlivé členy Komise interpelovat. Vůči Radě EU a Evropské radě zůstává kontrolní pravomoc Parlamentu slabší.

V rámci dohledu nad dodržováním pravidel získal EP do rukou několik nástrojů. EP jmenuje evropského ochránce veřejných práv, jehož funkce byla zřízena Maastrichtskou smlouvou. Parlament má také pravomoc vytvářet vyšetřovací výbory, když se domnívá, že dochází k porušování nebo nesprávnému uplatňování evropského práva členskými státy. Dalším nástrojem je zajištění petičního práva pro občany EU, kteří mohou prostřednictvím Parlamentu požádat o nápravu škody, kterou jim způsobila činnost institucí EU.

Jaká je struktura Evropského parlamentu?

V čele Evropského parlamentu stojí předseda, který reprezentuje Parlament navenek a řídí jeho činnost. Společně se čtrnácti místopředsedy tvoří předsednictvo EP, které se zabývá finančními, organizačními a administrativními záležitostmi a je voleno na 2,5 roku.

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

VOLBY DO EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Stěžejní roli hrají v činnosti Parlamentu politické skupiny (viz dále), do kterých se podle své politické orientace sdružují poslanci zvolení v jednotlivých členských státech. Mají právo navrhnout kandidáty na předsedu EP, místopředsedy a kvestory, podílejí se na jmenování členů výborů, podvýborů a meziparlamentních delegací. Mohou také předkládat doporučení Radě EU. Každá skupina má vlastní strukturu, kterou tvoří předseda nebo předsedové, předsednictvo, národní delegace a sekretariát. Počet politických skupin se s každým novým funkčním obdobím EP může měnit. Ve funkčním období 2009–2014 jich v EP působilo sedm. Existovala i „skupina“ tzv. nezařazených poslanců, kteří se z ideových či jiných důvodů rozhodli do žádné politické skupiny nevstoupit nebo z ní byli vyloučeni. S ohledem na pravomoci skupin jsou poslanci, kteří se rozhodli zůstat mimo tato uskupení, znevýhodněni. Právě předsedové politických skupin totiž společně s předsedou EP tvoří tzv. Konferenci předsedů, která přijímá politická rozhodnutí.

Výbory představují důležitou složku EP, neboť vypracovávají legislativní návrhy, zprávy z vlastního podnětu a pozměňovací návrhy, o kterých se pak v plénu debatuje a hlasuje. Ve funkčním období 2009–2014 bylo v EP zřízeno dvacet stálých výborů, jejichž složení reflektuje zastoupení jednotlivých politických proudů v plénu. Výbory kladou důraz na transparentnost a jejich jednání jsou veřejná. Mohou také vytvářet různé podvýbory a dočasné výbory, které řeší zásadní otázky, jimž EU v dané době čelí. Výbory se setkávají zejména v Bruselu, zatímco plenární zasedání Parlamentu probíhají ve Štrasburku.

Na činnosti EP se významnou měrou podílí i jeho sekretariát, který zajišťuje běžnou administrativní agendu EP. Sídlí v Lucemburku, zaměstnává kolem 5000 úředníků a zajišťuje například také překlady dokumentů a tlumočení

Volby do Evropského parlamentu

První přímé volby do Evropského parlamentu proběhly v roce 1979.

Zavedením všeobecných voleb je Parlament vnímán jako reprezentant občanů členských států na evropské úrovni. Přímá vazba na „evropský lid“ Parlamentu slouží jako zdroj legitimacy pro jeho činnost v rámci EU. Rozšiřování pravomocí Parlamentu tak bývá také často vnímáno jako způsob, kterým se rozhodování na evropské úrovni stává demokratičtější. Legitimita EP je ale oslabována neustále se snižující účastí voličů v evropských volbách a omezena principem tzv. degresivní proporcionality, na jehož základě dochází k rozdělení parlamentních křesel mezi jednotlivé členské země a jenž znevýhodňuje lidnaté státy (například Německo) oproti méně lidnatým (například Malta).

Volby do EP se ve všech členských zemích Evropské unie konají každých pět let, vždy od čtvrtka do neděle. Jednotlivé členské státy tak mohou volby uspořádat ve dnech, kdy jsou občané zvyklí volit (například v České republice v pátek a v sobotu). Od roku 1999 platí, že všechny země používají pro evropské volby proporční systém, přičemž záleží na rozhodnutí a volební tradici každé země, jaký konkrétní typ poměrné volby si zvolí. EU pouze upravuje minimální hranici umožňující politickým stranám vstup do Evropského parlamentu, která nesmí být vyšší než 5 %.

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

VOLBY DO EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Voleb se může zúčastnit každý občan Evropské unie, který je zaregistrován na seznamu voličů. Výkon aktivního a pasivního volebního práva se v jednotlivých zemích liší. Například v Rakousku mají právo volit občané od 16 let a být voleni od 18 let. Naopak v osmi členských státech (Dánsko, Finsko, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Slovinsko, Švédsko) může občan vykonávat aktivní i pasivní volební právo po dosažení věku 18 let. Právo volit a kandidovat ve volbách do EP lze uplatnit i na území jiného členského státu EU. Postupy jsou upraveny vnitřními předpisy jednotlivých zemí EU. Právo volit mají i občané britského Commonwealthu, například Kanaďané. Platí ale, že tito voliči musejí být uvedeni na seznamu voličů ve Spojeném království.

Rovněž velikost volebních obvodů se v jednotlivých členských zemích liší. Například Spojené království je rozděleno do jedenácti volebních obvodů, Itálie do pěti, Belgie do dvou.

Hlasování v evropských volbách ve většině členských států není povinné. Výjimku představují Belgie, Kypr, Lucembursko a Řecko, kde je účast ve volbách povinností občanů.

Výkon funkce poslance Evropského parlamentu není slučitelný s členstvím v národním parlamentu a vládě ani s výkonem funkce v evropských institucích a orgánech.

Volby do Evropského parlamentu v České republice

Česká republika se poprvé evropských voleb zúčastnila v červnu 2004, krátce po svém vstupu do Evropské unie. Volby do Evropského parlamentu zde probíhají v souladu s volební tradicí v pátek a v sobotu. Na rozdíl od voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR tvoří Česká republika pro evropské volby jeden volební obvod. To znamená, že strany sestavují jednu kandidátku pro celou Českou republiku. Právo volit má každý, kdo dosáhl věku 18 let. Právo být volen je přiznáno občanům po dosažení věku 21 let. Voleb do Evropského parlamentu se v České republice mohou účastnit také občané jiných členských států EU v případě, že v den konání voleb dosáhli minimální hranice 45 dnů přihlášení k trvalému nebo přechodnému pobytu v ČR.

Zasedací sál Evropského parlamentu ve Štrasburku

KRAJSKÉ VOLBY

Bára Procházková, Josef Kučera

Bezprostředně po sametové revoluci v roce 1989 došlo k transformaci společenské, ekonomické i politické. Během těchto významných změn vystala nutnost stanovit jednotky územní samosprávy, které by nahradily do té doby nesamosprávné jednotky – okresy a kraje (administrativní jednotky bez volených zástupců). Z možných návrhů zvítězilo na konci 90. let územní uspořádání do 14 samosprávných krajů včetně hlavního města Prahy. V krajských volbách občané volí zastupitelstvo, jež ze svého středu vybírá hejtmana (v případě Prahy má kompetence hejtmana primátor), náměstky a radu, kteří vedou kraj a reprezentují ho navenek.

Název kraje	Krajské město	Počet obyvatel
Hlavní město Praha	Praha	1,27 milionu
Středočeský kraj	Praha	1,33 milionu
Jihočeský kraj	České Budějovice	638 tisíc
Plzeňský kraj	Plzeň	577 tisíc
Karlovarský kraj	Karlovy Vary	298 tisíc
Ústecký kraj	Ústí nad Labem	823 tisíc
Liberecký kraj	Liberec	440 tisíc
Královéhradecký kraj	Hradec Králové	551 tisíc
Pardubický kraj	Pardubice	516 tisíc
Kraj Vysočina	Jihlava	509 tisíc
Jihomoravský kraj	Brno	1,18 milionu
Olomoucký kraj	Olomouc	635 tisíc
Moravskoslezský kraj	Ostrava	1,21 milionu
Zlínský kraj	Zlín	585 tisíc

Práva a povinnosti

Všechny pravomoci krajů jsou pevně dané zákonem. Tyto samostatné správní celky mohou mít vlastní majetek, samy hospodaří se svým rozpočtem, mohou uzavírat smlouvy nebo vydávat vlastní vyhlášky. Dále může krajské zastupitelstvo posílat návrhy zákonů přímo do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR (má tzv. zákonodárnou iniciativu). Kompetence kraje ale nejsou omezeny jeho hranicemi, může samozřejmě navazovat i mezinárodní kontakty a spolupracovat se zahraničím.

Před zasahováním státu do jejich pravomocí chrání kraje dokonce zvláštní zákon, i když kompetence obou mocenských úrovní nejsou občas zcela ohraničené a přinášejí s sebou riziko sporů ohledně uspořádání pravomocí mezi státem a kraji. Na území krajů například stále působí některé státní orgány, jako třeba policie nebo soudy. Tyto organizace mají povětšinou původní nesamosprávnou strukturu. Dochází tak k paradoxní situaci, kdy

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

KRAJSKÉ VOLBY

například Semily jsou součástí Libereckého kraje, ale zároveň spadají pod krajský soud v Hradci Králové, zatímco sousední Liberec spadá pod krajský soud v Ústí nad Labem.

Vedle práv mají kraje samozřejmě i své povinnosti. Zajišťují například veřejnou dopravu mezi městy a starají se o všechny silnice II. a III. třídy na svém území. Stejně tak je věcí krajů i oblast školství, sociální a zdravotní péče nebo kultury. Zde stojí za zmínku to, že kraj odpovídá za provoz všech státních středních škol. Kraje také zřizují a řídí své vlastní příspěvkové organizace – většinou to jsou muzea, galerie nebo centra sociální péče, krizové telefonické linky, domovy pro osoby se zdravotním postižením nebo domovy pro seniory.

Zasedání zastupitelstva Magistrátu hlavního města Prahy

Příklad financování a řízení škol

Školy jsou v současné době financovány ze dvou zdrojů – ze státních a z krajských peněz, přičemž stát si ponechal ve své kompetenci rozhodování o obsahu výuky a kraj platí především provozní náklady (například energie, opravy budov nebo zařízení). Kraje také rozhodují o všech investicích jednotlivých středních škol.

Ačkoliv výuku řídí Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, kraje vybírají a jmenují ředitele středních škol. Ti mohou podle svého uvážení například volně hýbat s předměty nebo zvolit individuální způsob vyučování. I když má ředitel tyto pravomoci, v poslední době stát zavedl nové centrální testování žáků na několika úrovních, takže se výuka musí řídit tím, aby žáci ve státních testech uspěli.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy posílá peníze krajům podle komplikovaných tabulek, ve kterých jsou rozděleny jednotlivé stupně a typy škol. Vše je přepočítáno na jednoho žáka. Z těchto peněz se hradí platy učitelů, náklady na jejich vzdělávání a učební pomůcky. Krajské úřady tyto peníze přerozdělují a posílají dále nejen školám, které samy zřizují, ale i všem soukromým nebo církevním vzdělávacím institucím. Jenže krajské

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

KRAJSKÉ VOLBY

úřady mají své vlastní tabulky, takže se může stát, že školy stejného zaměření dostávají v různých krajích jinou sumu peněz.

Voliči a kandidáti

Cílem rozdělení republiky na kraje je, aby o životě lidí rozhodovali ti politici, kteří oblast dobře znají a nepozorují vše jen z mocenského centra v hlavním městě. Každá oblast totiž potřebuje svá specifická rozhodnutí. Voliči starší 18 let proto v krajských volbách vybírají z regionálních politických elit.

Kandidáti jsou – na rozdíl od komunálních voleb – většinou spojeni s politickými stranami, které známe z celorepublikových parlamentních voleb. I když to samozřejmě není podmínkou, vzniknout mohou i regionální uskupení třeba jen výhradně pro jeden kraj. Kandidovat v krajských volbách však nemohou jednotlivci, ale právě pouze politické strany nebo hnutí. Do zastupitelstva se pak dostanou ti, kteří získají od voličů více než 5 % hlasů. V krajských volbách neplatí stejná omezení pro koalice jako v případě parlamentních voleb. Menší strany proto často vytvářejí předvolební uskupení, tzv. koalice. Tyto strany po volbách vyjednávají o spolupráci a uzavírají krajské vládní koalice tak, aby měly v krajském zastupitelstvu zajištěnu většinu hlasů. V případě hlasování v krajském zastupitelstvu je nutné vždy získat nadpoloviční většinu hlasů všech zvolených zastupitelů. Zatímco v Poslanecké sněmovně stačí hlasy většiny přítomných, v krajském zastupitelstvu musí být návrh schválen nadpoloviční většinou všech zastupitelů. Toto vede k vytváření nadměrných koalic. Nejsilnější politická strana navrhuje ze svých řad hejtmana.

Velikost jednotlivých zastupitelstev se liší podle krajů, protože i ty jsou různě velké, počet zastupitelů se však vždy pohybuje mezi pevně danými hranicemi – nejméně 45 a nejvíce 65.

Zvolení krajské zastupitelé se setkávají pravidelně nejméně jednou za tři měsíce, většina z nich dále vykonává své původní zaměstnání a dostává za svou činnost základní odměnu ve výši od tří do pěti tisíc korun měsíčně. Finanční suma se zvyšuje s počtem různých funkcí, které zastupitel přebírá – může například pracovat jako předseda výboru nebo jako člen rady kraje.

Financování krajů

Jednotlivé kraje jsou různě velké, mají různý počet obyvatel a samozřejmě i rozdílné geografické či klimatické podmínky. Nejvíce lidí žije ve Středočeském kraji, který má čtyřikrát více obyvatel než nejmenší ze všech krajů – Karlovarský kraj. V Moravskoslezském kraji pak žije téměř stejný počet lidí jako v kraji Středočeském, jenže na polovičním území.

To je jen malá ukázka toho, proč je těžké najít klíč ke spravedlivému financování. Nejen proto se jeho systém každý rok trochu mění. Cílem je přitom zajistit co největší možnou samostatnost krajů ve všech finančních otázkách. Aby to však takto mohlo fungovat, musely by mít kraje své vlastní zdroje příjmů.

Jenže kraje jsou od začátku naopak závislé na dotacích ze státního rozpočtu. Stát jim dnes posílá část celkového balíku daní z příjmů a část z vy-

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

KRAJSKÉ VOLBY

braných daní z přidané hodnoty. Většinu peněz do krajů ale posílají jednotlivé resorty, které předem určují, na co se smí peníze použít. Například Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR rozděluje do regionů peníze na platy učitelů a na rozvoj škol. Kraje také mimochodem přerozdělují peníze jednotlivým obcím.

Na mnoha budovách, kulturních památkách nebo silnicích dnes vidáme vlajku Evropské unie, z jejichž strukturálních fondů jsou tyto stavby nebo jejich rekonstrukce financovány. U většiny takových veřejných projektů stačí, aby úřad kraje podal rozsáhlou žádost a zaplatil často pouze 10% celkové ceny. Zbytek doplatí právě Evropská unie. Na tom je možné vidět komplikovanou regionální strukturu našich krajů. Evropská unie totiž požaduje, aby kraj podávající žádost (tzv. euroregion) měl více než milion obyvatel. V případě České republiky však tuto podmínku splňují pouze čtyři, z nichž mohou čerpat dotace z evropských fondů pouze tři z nich. Jihomoravský kraj je pro čerpání evropských dotací spojen s Vysočinou jako region Jihovýchod. Dále dochází ke spojení Olomouckého a Zlínského kraje ve Střední Moravu, Pardubic, Hradce Králové a Liberce ve východní region Severovýchod, Ústeckého kraje s Karlovarským v region Severozápad a Plzeňského kraje s Českými Budějovicemi v region Jihozápad. Dále je třeba uvést, že Praha je limitována v čerpání některých dotací, neboť finančně vychází nad průměrem Evropské unie. Aby byly kraje evropským financím blíže, otevřely si v Bruselu také svá vlastní zastoupení.

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

JAK ZALOŽIT A UDRŽOVAT STUDENTSKOU SAMOSPRÁVU

JAK ZALOŽIT A UDRŽOVAT STUDENTSKOU SAMOSPRÁVU

Marek Szeles

Nutný základ

Co to vůbec je studentská samospráva? A proč je dobré ji mít? Před tím, než o jejím založení začneme uvažovat, je důležité si tyto otázky vyjasnit. V Česku se tomu říká různě: školská samospráva, studentská rada, školský parlament atp. Všechny uvedené názvy ale označují jedno a totéž – skupinu aktivních žáků nějaké školy komunikující s jejím vedením a hájící zájmy ostatních žáků. Pokud samospráva dobře funguje, může se jí povést třeba uspořádat koncert částečně financovaný ze školního rozpočtu, ač tomu vedení školy není příliš nakloněno, zorganizovat studentské volby nebo objednat mikiny s logem školy apod.

Proč do toho jít

Důvodů pro zřízení studentské reprezentace na škole mohou být stovky. Většinou však za jejím zřízením stojí nějaký problém – třeba že záchodky na škole jsou dlouhodobě neudržované a vedení to neřeší nebo že studenti chtějí zkušebnu pro školní kapelu... Zřídit samosprávu je obecně dobré. Žáci si totiž nikdy nemohou být jistí, kdy se jim bude hodit mít zástupce, kteří se s mandátem všech ostatních budou moct pustit do jednání s vedením, ať už z nejrůznějších důvodů.

Jde se na věc

Při zřizování samosprávy je určitě dobré mít pro začátek nějakého partnera, který může poradit a pomoci. Tím bývá třeba liberální ředitel otevřený novým věcem nebo aktivní občankář, jenž by na samosprávě chtěl demonstrovat demokratické principy. Určitě je také vhodné kontaktovat při zakládání studentské samosprávy Českou středoškolskou unii (ČSU), která má již bohaté zkušenosti a může poskytnout spoustu skvělých rad. Dokonce o zakládání samospráv vydala vlastní brožurku, která je volně ke stažení v pdf na: www.vzorovka.cz.

Pro fungující samosprávu je třeba jen pár ingrediencí: **stanovy**, **členové** a **program**. Stanovy jsou dokument, podle kterého se všechno řídí a jenž by měl definovat způsob volby členů samosprávy, jejího vedení, a pokud má samospráva vlastní rozpočet, pak i to, kdo za něj zodpovídá a na co ho smí použít. Vzory stanov pro samosprávy je také možné stáhnout na stránkách ČSU (viz odkaz výše).

Poté už stačí jen obejít všechny třídy na škole, aby si zvolily své delegáty, a s nimi uspořádat první zasedání, kde se určí, o co bude samospráva usilovat – jestli bude chtít lepší jídlo v jídelně, objednat školní mikiny, uspořádat sportovní klání...

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

JAK ZALOŽIT A UDRŽOVAT STUDENTSKOU SAMOSPRÁVU

Na věčné časy

Spousta samospráv má bohužel krátkou životnost (několik málo let), protože nedokážou pokračovat v momentě, kdy odejdou jejich aktivní zakladatelé – pak doplácí buď na nezájem ostatních studentů, anebo na snahu vedení samosprávu zrušit.

O dlouhodobé fungování samosprávy je důležité se zasadit, a to nejlépe hned několika způsoby:

1. Vytvořit kvalitní stanovy

Pokud jsou stanovy dobře napsané, zabrání možným příliš ambiciózním či nedůvěryhodným lidem rozložit samosprávu zevnitř a zároveň nebrání jejímu fungování tím, že by zatěžovaly předsedu papírováním.

2. Uspořádat dlouhodobější populární projekty

Nic nepomůže fungování samosprávy víc než zájem studentů. A ty povzbudí zejména projekty, které zajímají je samotné – třeba časopis, pravidelné koncerty, divadlo atp.

3. Přesvědčit vedení, že mu studentská rada pomáhá

Rada může svým fungováním vedení školy značně ulehčit práci tím, že mnohé studentské problémy vyřeší za ně.

Poté už nic nebrání tomu, aby samospráva získala na škole tradici a popularitu, načež budou se školou spokojenější jak studenti, tak i rodiče a vedení. S dobrým studentským parlamentem zkrátka vyhrává každý!

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

PROMÍTEJTE FILMY

PROMÍTEJTE FILMY

Dokumentární filmy jsou vhodným nástrojem pro přibližování důležitých témat atraktivním způsobem. Vyberte si, kterým z filmů tematiku voleb ve třídě otevřete.

Hlas za kozu

Jeroen van Velzen / Nizozemsko / 2014 / 51 min. / titulky

Keňskou základní školu Majaoni zachvátila předvolební horečka – tři kandidáti z řad studentů tu usilují o zvolení do funkce školního prezidenta. Průběh volební kampaně se v principu neliší od klasických politických tanečků – nechybí v ní focení na plakáty, mítinky, velká hesla, proslovy ani nepokrytý populismus. Metody, jak si získat respekt a uznání spolužáků, se u každého z kandidátů různí, všechny však spojuje naděje, že prestižní funkce jim zajistí lepší budoucnost v keňské společnosti. Magdalena, která sní o tom, že bude právničkou, chce dokázat, že i ženy se mohou stát vůdkyněmi. Charismatický Saíd si podmaňuje spolužáky vlastním předvolebním songem a balíčky bonbonů. A Harry, jenž si od vítězství slibuje, že zabezpečí svou chudou rodinu, si přízeň voličů získává kozím masem. Kdo nakonec přesvědčí ostatní, že je ten nejlepší kandidát?

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

PROMÍTEJTE FILMY

Děti jdou k volbám

Ramchandra PN / Indie / 2007 / 30 min. / dabing

Snímek sleduje snahu indických školáků zlepšit situaci na jejich škole. Trápí je řada věcí – nevyhovují jim učebny, chtějí mít školní zahradu na pěstování vlastní zeleniny a ovoce, čistou vodu na mytí či dětské hřiště. Aby se na svých požadavcích shodli, uspořádají ve škole řádné volby. Každý kandidát se snaží své spolužáky přesvědčit, že právě on bude nejlépe hájit společné zájmy. Volby probíhají bez sebemenší stopy vzájemné nevráživosti a zcela podle pravidel fair play. Samotné výsledky nakonec nejsou tím nejdůležitějším. Podstatné je, že se dětem podaří místním politikům ukázat, že i ony vědí, jak lze demokratickými nástroji dosáhnout svého.

STUDENTSKÉ VOLBY

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

PROMÍTEJTE FILMY

První volba

Béregère Vogel, Linn Löffler / Německo, Maďarsko / 2014 / 26 min. / titulky

Devatenáctiletá Hanga a dvacetiletá Veronika mají mnoho společného: obě žijí a studují v Budapešti, obě pocházejí ze sociálně slabších rodin a obě půjdou brzy poprvé volit v maďarských parlamentních volbách roku 2014. V preferencích volebních stran se jejich názory ovšem výrazně rozcházejí. Zatímco Hanga by ráda dala hlas krajně pravicové straně Jobbik, Veronika chce volit maďarské „zelené“. Ke konci filmu mají možnost se setkat a vzájemně si vysvětlit svoje postoje. Co prvovoličkám na daných politických stranách imponuje a jaký mají názor na význam voleb v demokratické společnosti?

Jeden svět
na školách

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

Člověk v tísni, o.p.s.
Šafaříkova 24, 120 00 Praha 2
e-mail: jsns@jsns.cz
www.jsns.cz

S PODPOROU:

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

